

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

**Т.в.о. голови Закарпатської
обласної державної адміністрації -
начальника Закарпатської
обласної військової адміністрації
Мирославу БІЛЕЦЬКОМУ**

**Голові Закарпатської обласної
ради (до відома)**

**Міністерство охорони здоров'я
України (до відома)**

**Національна служба здоров'я
України (до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 13, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», під час виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, Представником Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Закарпатській області та працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини виявлені порушення прав людини у діяльності Стационарного відділення №2 комунального некомерційного підприємства «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради (далі – стационарне відділення №2, відділення).

Статтею 49 Конституції України визначено, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Статтею 6 Закону України «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено, що кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає медичний догляд, який є необхідним для підтримання здоров'я людини.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Усупереч наведеним вимогам законодавства під час планового відвідування 21.08.-03.09.2024 стаціонарного відділення №2 виявлені факти порушення прав людини, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

У порушення статей 25, 29 Закону України «Про психіатричну допомогу», та пунктам Порядку надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.12.2023 № 2085 (далі – Порядок надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах) не створено позитивного середовища, що передбачає, передусім забезпечення пацієнту достатнього простору для проживання, так само як і нормального освітлення, опалення та провітрювання, а також підтримання закладу в належним чином відремонтованому стані, який відповідає гігієнічним нормам, встановленим для лікарняних закладів. У відділенні не створено умови для дозвілля осіб, яким надається психіатрична допомога. Територія відділення не облаштована належним чином, відсутні альтанки та лавки для відпочинку.

Фактична наповненість у відділенні значно перевищує її планову наповненість (у стаціонарному відділенні № 2, яке розраховане на 30 пацієнтів, перебуває 39 осіб), що свідчить про перевантаженість закладу, системні проблеми в організації надання медичних послуг, не забезпечення норм площі на одного хворого у палаті (площа палати має бути розрахована на розташування ліжка з можливістю підійти з трьох боків) згідно вимог ДБН В.2.2-10-2022 «Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я». Зазначене призводить до погіршення якості лікування через брак ліжкового фонду.

Ліжка у палатах деяких пацієнтів розміщено впритул, недостатня кількість приліжкових тумб, стільців та шаф для зберігання особистих речей пацієнтів, особисті речі пацієнтів зберігаються під подушками або під ліжком.

У порушення статті 8 Закону України «Про психіатричну допомогу», пунктів 5, 7 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади та Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації №066-3/о «Журнал реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади» (далі – Інструкція), затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240 (далі – наказ МОЗ № 240), під час вивчення записів у Журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади (далі – Журнал реєстрації застосування фізичного обмеження) та медичних карт стаціонарних хворих виявлено, що медичними працівниками відділення не документується інформація стосовно факту застосування фізичного обмеження до пацієнтів, у разі проведення такої процедури або документується не повна інформація. Зокрема, при застосуванні фізичного обмеження (фіксації) до пацієнта лікарем-психіатром не зазначається дата та час припинення застосування фізичного обмеження у відповідному журналі.

Водночас групою НПМ встановлено, що всупереч пункту 11 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом МОЗ № 240, до пацієнтів застосовується фізичне гамування у присутності інших осіб.

Відповідно до стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покаранню (далі – Стандарти КЗК) «Поміщення особи до психіатричного закладу без її на те згоди» (CPT/Inf(98)-12 part) кожний випадок застосування фізичного гамування пацієнта (використання ручних способів, засобів для гамування з використанням фізичної сили, ізолювання) повинен бути зафіксований в окремому журналі, який буде передбачений саме для цього (та в картці пацієнта). Має бути занотований точний час початку і закінчення застосування засобу, обставини цього випадку, мотиви застосування засобу, прізвище лікаря, який віддав наказ або схвалив застосування засобу та, якщо це мало місце, опис поранень, які були завдані пацієнтам або працівникам персоналу.

У доповіді КЗК «Гамівні засоби в психіатричних лікувальних закладах для дорослих» (CPT/Inf(2006)35-part) комітет зазначає, що детальне та точне реєстрування випадків застосування гамівних засобів може дозволити керівництву закладу оцінити, як часто вони трапляються та вжити, у разі необхідності, заходів з метою зменшити їх число.

Всупереч вимогам Порядку надання психіатричної допомоги в

стаціонарних умовах, виявлені наступні порушення, зокрема:

на вході у відділення, в місцях спілкування пацієнтів з відвідувачами не розміщено розпорядок дня закладу з надання психіатричної допомоги;

відсутня інформація про права та обов'язки пацієнтів відділення;

пацієнтам відділення не забезпечено вільний доступ до питної води (у відділенні не встановлені бутлі з питною водою), що є однією з базових потреб людини. Зі слів медичного персоналу пацієнти п'ють воду із системи центрального водопостачання.

На вікнах встановлені ґрати, що порушує вимоги пункту 9 Порядку надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах.

У відділенні відсутнє денне та перспективне меню, що не дає можливості пацієнтам та їх родичам ознайомитися з харчування, розраховувати енергетичну цінність харчових продуктів та збалансованість раціону.

Харчування у відділенні проводиться шляхом транспортування із КНП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради. На день відвідування групою НПМ встановлено, що їжу для пацієнтів (манна крупа, чай, хліб з маслом) відділення доставлено у пластикових відрах, які забруднені, не призначені для зберігання гарячої їжі та напоїв, без відповідного маркування.

Зберігання їжі у забруднених ємностях може негативно вплинути на здоров'я та добробут пацієнтів, та не відповідає вимогам частини 4 статті 44 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та статті 15 Закону України «Про систему громадського здоров'я».

У ході відвідування встановлено, що у закладі є найпростіше укриття, яке розміщене у підвальному приміщенні будівлі, однак не облаштоване для перебування пацієнтів та персоналу (стіни укриття з пліснявою, відсутні місця для сидіння або лежання, ємності з питною водою, контейнери для зберігання продуктів харчування, резервне штучне освітлення, первинні засоби пожежогасіння, засоби надання медичної допомоги, засоби зв'язку і оповіщення, шанцевий інструмент тощо).

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до статті 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» Закарпатська обласна військова адміністрація реалізовує державну політику в галузі охорони здоров'я та організовує роботу медичних закладів по наданню допомоги населенню;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити вичерпних заходів щодо негайного

усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності комунального некомерційного підприємства «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради, усунення причин та умов, що їм сприяють, а також запобігання їх у подальшому.

2. Організувати та провести перевірку стану додержання вимог чинного законодавства в комунальному некомерційному підприємстві «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради, з метою встановлення причин неналежного функціонування, що потягли порушення прав людини, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування у тому числі дисциплінарного характеру.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт про результати відвідування Стаціонарного відділення №2 комунального некомерційного підприємства «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги м. Берегова» Закарпатської обласної ради на 12 арк.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Ганна Чижмар 097 431 41 73

